

Zapalenie wątroby po leczeniu nowotworu

Leczenie nowotworu w dzieciństwie często wymaga przetaczania krwi i jej składników. Niestety, czasami te ratujące życie preparaty krwi mogą być zakażone wirusami, które powodują zapalenie wątroby (infekcja wątroby). Zapalenie wątroby może być spowodowane przez dwa główne typy wirusów, które mogą być przenoszone przez preparaty krwi (zapalenie wątroby typu B – WZW B i zapalenie wątroby typu C – WZW C). Zanim dawcy krwi zaczęli być rutynowo badani w kierunku tych wirusów, osoby które otrzymywały preparaty krwi narażone były na zakażenie. W USA rutynowo zaczęto badać krew na obecność wirusa typu B w 1971 r. Badania na obecność wirusa typu C wykonuje się od 1992 r. Osoby leczone przed tymi datami, które miały przetaczane składniki krwi, mogły zostać zakażone tymi wirusami. (Uwaga: daty wprowadzenia badań krwi na obecność wirusów WZW mogą się różnić w różnych krajach)

Zakażenie wirusami WZW typu B i C może nastąpić również poprzez inne kontakty z krwią (np. używanie wspólnej igły przez zażywających narkotyki, w salonach tatuażu, zakładanie kolczyków (body piercing), podczas dializy nerek i transplantacji organów). Zakażenie może nastąpić także poprzez kontakty seksualne, jak również może być przekazywane przez zakażoną matkę noworodkowi podczas porodu, przy czym częściej dochodzi do zakażenia wirusem typu B niż typu C.

Co to jest wątroba?

Wątroba jest narządem w kształcie trójkąta, położonym poniżej klatki piersiowej, z prawej strony ciała. U przeciętnego dorosłego człowieka wątroba jest mniej więcej wielkości piłki i waży około 3 funty (1.5 kg – przyp. tłum. i red.). Wątroba jest odpowiedzialna za usuwanie toksyn z krwi, wspomaga trawienie i metabolizm i produkuje wiele ważnych substancji, w tym także białka układu krzepnięcia.

Jakie są objawy zapalenia wątroby?

Wiele osób nie ma objawów przy zakażeniu wirusem zapalenia wątroby. Niektórzy mają objawy podobne do grypy, takie jak zmęczenie, utrata apetytu, nudności, wymioty lub obniżenie temperatury ciała. Część zakażonych może mieć objawy zaburzenia funkcjonowania wątroby, takie jak podżółcone oczy i skóra (żółtaczką), ciemny mocz, silne swędzenie lub blade (odbarwione) stolce. W rzadkich przypadkach może rozwinąć się niewydolność wątroby. Zapalenie wątroby może całkowicie ustąpić i nie pozostawić żadnych problemów zdrowotnych. Niestety, u tych którzy zakażili się wirusem typu B lub C w dzieciństwie, zapalenie może przechodzić w postać przewlekłą. Przewlekłe zapalenie wątroby jest częściej następstwem zakażenia wirusem typu C. Osoby z przewlekłym zapaleniem wątroby mogą nie mieć żadnych objawów i czuć się dobrze, ale są zagrożone zwłóknieniem (marskością) wątroby i innymi powikłaniami. W rzadkich przypadkach może rozwinąć się u nich rak wątroby. Mogą oni też przenosić wirusa na innych.

Zdrowe życie po leczeniu nowotworu w dzieciństwie, wieku nastoletnim i wczesnej młodości

Jakie są objawy uszkodzenia wątroby?

Większość osób z przewlekłym zapaleniem wątroby nie ma żadnych objawów, może jednak ono w dłuższym czasie spowodować uszkodzenie wątroby. Oznakami uszkodzenia jest powiększenie wątroby i śledziona, poty, zbieranie się płynu w jamie brzusznej, żółta skóra i białkówki oczu (żółtaczka) oraz problemy z krzepnięciem krwi.

Jakie badania wykonuje się w diagnostyce zapalenia wątroby?

W celu zdiagnozowania wirusowego zapalenia wątroby wykonuje się badania krwi. Pozytywny wynik testu na obecność przeciwciał WZW typu B lub C świadczy o ekspozycji badanego na wirus. Można następnie wykonać dodatkowe badania w celu ustalenia, czy obecne jest aktywne zakażenie.

Kto jest zagrożony wirusowym zapaleniem wątroby typu B i C?

Każda osoba, która miała przetaczane wymienione poniżej składniki krwi i osocza, jest w grupie ryzyka zakażenia WZW typu B (przetoczenia przed 1972 r.) i WZW typu C (przetoczenia przed 1993 r.):

- Koncentrat krwinek czerwonych
- Pełna krew
- Granulocyty
- Płytki krwi
- Świeżo mrożone osocze
- Krioprecypitat
- Immunoglobuliny (IVIG, VZIG)
- Allogeniczne przeszczepienie szpiku kostnego lub komórek macierzystych z krwi obwodowej (przeszczepienie od osoby innej niż Ty)

Inne czynniki ryzyka:

- Przetoczenie czynników krzepnięcia krwi (np. VIII lub IX) przed 1987 r.
- Przebycie przeszczepienia narządów (takich jak: nerka, wątroba lub serce) przed 1993 r.
- Długoterminowe dializy (trwające co najmniej kilka miesięcy)
- Donosowe lub dożylne przyjmowanie narkotyków
- Wykonywanie piercingu lub tatuażu
- Używanie maszynki do golenia, obcinacza do paznokci lub szczoteczki do zębów osoby chorej na WZW
- Wykonywanie zawodu, w którym jest się narażonym na kontakt z krwią i płynami ustrojowymi
- Ryzykowne zachowania seksualne (wielu partnerów, nieużywanie prezerwatyw, seks analny)

Co powinny zrobić osoby zagrożone?

Każda osoba, która jest zagrożona zapaleniem wątroby typu B lub C, powinna mieć wykonane badania krwi, aby sprawdzić, czy jest zakażona.

Jeżeli masz przewlekłe zapalenie wątroby, powinieneś:

- Udać się na wizytę do specjalisty chorób wątroby w celu określenia stanu choroby i podjęcia ewentualnego leczenia.
- Powiadomić lekarza prowadzącego o wszystkich przyjmowanych lekach bez recepty i suplementach.
- Nie pić alkoholu, gdyż jego spożywanie może spowodować dalsze uszkodzenie wątroby.
- Unikać środków przeciwbólowych i obniżających gorączkę zawierających acetaminofen (np. paracetamol).
- Wykonać badanie krwi w celu określenia obecności przeciwciał przeciw wirusowi WZW A lub B. Jeżeli nie jesteś uodporniony na te zakażenia, zaszczep się, aby chronić swoją wątrobę (obecnie nie ma szczepionki przeciw wirusowi WZW typu C).
- Omów stan zapalenia wątroby u Ciebie z lekarzem prowadzącym (jeżeli jesteś w ciąży, omów to z położnikiem i lekarzem pediatrą).

Jak można zapobiegać rozprzestrzenianiu się przewlekłego zapalenia wątroby?

Wirusowe zapalenie wątroby typu B i C nie przenosi się przez zwykłe (codzienne) kontakty, takie jak podanie czy uściśnięcie ręki. Jeżeli jednak jesteś zakażony, to aby nie zakażać innych, powinieneś:

- Unikać kontaktu innych osób z Twoją krwią i płynami ustrojowymi.
- W przypadku rozlania krwi lub płynów ustrojowych, użyj wybielacza.
- Zabezpiecz opatrunkiem skaleczenia i rany.
- Unikaj dzielenia się swoimi przedmiotami, takimi jak maszynka do golenia, szczoteczka do zębów, obcinacz do paznokci, kolczyki i żadnymi innymi przedmiotami, które mogły mieć kontakt z Twoją krwią.
- Upewnij się, że igły używane do piercingu, zastrzyków, tatuażu lub akupunktury, są sterylne. Nigdy nie udostępniaj swoich igieł.

Zdrowe życie po leczeniu nowotworu w dzieciństwie, wieku nastoletnim i wczesnej młodości

- Upewnij się, że wszyscy domownicy i partnerzy seksualni zostali przebadani w kierunku WZW typu B. Jeżeli nie są uodpornieni na to zakażenie, powinni się zaszczepić.
- Jeżeli jesteś aktywny seksualnie, zachowuj środki ostrożności (takie jak prezerwatywy) podczas kontaktów seksualnych.

Porozmawiaj z lekarzem prowadzącym, czy Twój partner seksualny powinien przebadać się w kierunku WZW typu C.

Co jeszcze mogę zrobić aby mieć zdrową wątrobę?

- Pij dużo wody.
- Stosuj zbilansowaną, bogatą w błonnik dietę.
- Zrezygnuj z tłuszczów, soli, papierosów i konserwowanego jedzenia.
- Nie zażywaj dawek leków większych niż zalecone.
- Unikaj zażywania niepotrzebnych leków.
- Nie mieszaj leków z alkoholem.
- Nie używaj leków niewiadomego pochodzenia.
- Zachowaj ostrożność podczas przyjmowania ziół i naturalnych suplementów diety, zwłaszcza gdy zażywasz leki.
- Unikaj kontaktu z chemikaliami (rozpuszczalniki, środki do czyszczenia w sprayu, środki owadobójcze, rozcieńczalniki do farb i inne substancje toksyczne). Jeśli musisz je zastosować, załóż maskę i rękawiczki i rób to w dobrze wentylowanym miejscu.

Autor: Wendy Landier, PhD, CNPN, Children's Hospital Alabama, Birmingham, AL.

Weryfikacja: Melissa M. Hudson, MD, Smita Bhatia, MD, MPH i Lisa Bashore, PhD, RN, CNPN, CPON®.

Tłumaczenie: Danuta Gilarska (parent of a child with neoplastic disease), "KOLIBER" Charity Association, Krakow, Poland.

Weryfikacja tłumaczenia : Angelina Moryl-Bujakowska M.D., Ph.D., Department of Oncology and Hematology, University Children's Hospital, Krakow, Poland; Szymon Skoczeń M.D., Ph.D., Department of Oncology and Hematology, University Children's Hospital, Krakow, Poland.

Polish translation is provided by the Department of Pediatric Oncology and Hematology, Jagiellonian University Medical College, Krakow, Poland.

Zdrowe życie po leczeniu nowotworu w dzieciństwie, wieku nastoletnim i wczesnej młodości

Tłumaczenie na język polski zostało wykonane przez Klinikę Onkologii i Hematologii Dziecięcej, Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Kraków, Polska.

Dodatkowe informacje zdrowotne dla osób, które zostały wyleczone z nowotworu wieku dziecięcego są dostępne pod adresem www.survivorshipguidelines.org

Uwaga: W odniesieniu do całej serii materiałów *Health Links*, pojęcie „nowotwór dziecięcy/wiek dziecięcy” jest używane do określania nowotworów, które mogą wystąpić w dzieciństwie, w wieku nastoletnim lub we wczesnej młodości. Materiały *Health Links* mają na celu dostarczenie informacji na temat zdrowia osobom, które zostały wyleczone z nowotworu wieku dziecięcego, niezależnie od tego, czy nowotwór wystąpił w dzieciństwie, w wieku dojrzewania lub we wczesnej młodości.

Oświadczenie i zawiadomienie o prawach własności

Wprowadzenie do Late Effects Guidelines i Health Links: *Wytyczne dotyczące długoterminowych obserwacji osób, które zostały wyleczone z nowotworu w dzieciństwie, okresie nastoletnim i we wczesnej młodości* wraz z *Health Links* zostały opracowane przez Children's Oncology Group w ramach wspólnych starań komitetu „The Late Effects Committee” i „Nursing Discipline” oraz są utrzymywane i aktualizowane przez komitet „Long-Term Follow-Up Guidelines Core Committee” w ramach Children's Oncology Group i powiązanych grup zadaniowych.

Do pacjentów chorych na nowotwór (w przypadku dzieci, do ich rodziców lub opiekunów prawnych): W razie jakichkolwiek pytań dotyczących stanu zdrowia należy zasięgnąć porady lekarza lub innego wykwalifikowanego pracownika ochrony zdrowia i nie polegać na treści informacji. Children's Oncology Group jest organizacją badawczą i nie zapewnia zindywidualizowanej opieki medycznej ani leczenia.

Do lekarzy i innych podmiotów świadczących opiekę zdrowotną: Treść informacji nie ma na celu zastąpienia niezależnego osądu klinicznego, porady medycznej ani wykluczenia innych uzasadnionych kryteriów badań przesiewowych, porad zdrowotnych lub interwencji w przypadku określonych powikłań leczenia nowotworów wieku dziecięcego. Treść informacji nie ma również na celu wykluczenia innych uzasadnionych alternatywnych procedur kontrolnych. Treść informacji jest udostępniana na zasadzie uprzejmości, ale nie powinna być traktowana jako jedyne źródło wskazówek w ocenie stanu zdrowia osób wyleczonych z nowotworu wieku dziecięcego. Children's Oncology Group uznaje, że decyzje dotyczące opieki nad konkretnym pacjentem należą do uprawnień pacjenta, rodziny i świadczeniodawcy.

Żadna aprobata jakichkolwiek konkretnych testów, produktów lub procedur nie jest udzielana poprzez treść informacji, jak również przez Children's Oncology Group, podmiot stowarzyszony lub członka Children's Oncology Group.

Brak roszczeń w zakresie dokładności lub kompletności: Chociaż Children's Oncology Group dokłada wszelkich starań, aby treść informacji była dokładna i kompletna w dniu publikacji, nie udziela się żadnych gwarancji ani oświadczeń, wyraźnych ani dorozumianych, co do dokładności, niezawodności, kompletności, przydatności lub aktualności takich treści informacyjnych.

Brak ponoszenia odpowiedzialności ze strony The Children's Oncology Group i powiązanych stron/Umowa o zabezpieczenie i zwolnienie z odpowiedzialności the Children's Oncology Group i powiązanych stron : Children's Oncology Group ani żadna strona stowarzyszona, ani ich członek nie ponoszą odpowiedzialności za szkody wynikające z użycia, przeglądu lub dostępu do treści informacji. Zgadza się Pan/Pani na następujące warunki zabezpieczenia: (i) „Strony zabezpieczone” obejmują autorów i współpracowników zajmujących się treścią informacji, wszystkich członków kierownictwa, dyrektorów, przedstawicieli, pracowników, agentów oraz członków Children's Oncology Group i organizacji stowarzyszonych; (ii) korzystając, przeglądając lub uzyskując dostęp do treści informacji, użytkownik zgadza się na własny koszt zabezpieczyć, bronić i zwolnić z odpowiedzialności strony zabezpieczone przed wszelkimi stratami, zobowiązaniami lub szkodami (w tym opłatami i kosztami obsługi prawnej) wynikającymi z jakichkolwiek i wszelkich roszczeń, stanowiących podstawę powództwa, pozwów, postępowań lub żądań związanych z lub wynikających z użytkowania, przeglądania lub dostępu do treści informacji.

Prawa własności: Treść informacji podlega ochronie na mocy prawa autorskiego i innych przepisów dotyczących własności intelektualnej w Stanach Zjednoczonych i na całym świecie. Children's Oncology Group zachowuje wyłączne prawa autorskie i inne prawa, tytuły i udziały w odniesieniu do treści informacji oraz dochodzi wszelkich praw własności intelektualnej dostępnych na mocy prawa. Niniejszym zgadza się Pan/Pani pomóc Children's Oncology Group zabezpieczyć wszelkie prawa autorskie i prawa własności intelektualnej na rzecz Children's Oncology Group, podejmując dodatkowe działania w późniejszym terminie, które mogą obejmować podpisanie zgody i dokumentów prawnych oraz ograniczenie rozpowszechniania lub reprodukcji treści informacji.

This text was translated into Polish from the original (American) English language version of this *Health Link* that accompanies the *Children's Oncology Group (COG) Long-Term Follow-Up Guidelines for Survivors of Childhood, Adolescent, and Young Adult Cancers*, Version 5.0, with permission from the COG. Neither COG, nor its affiliated organizations, researchers, or other persons are responsible for translation errors or misinterpretations contained in any translated versions. Please note that any disclaimer contained in the original version is incorporated by reference into the translated versions referenced above. The original (American English) version of the *COG Long-Term Follow-Up Guidelines for Survivors of Childhood, Adolescent, and Young Adult Cancers*, and related *Health Links* can be downloaded at www.survivorshipguidelines.org.

Zdrowe życie po leczeniu nowotworu w dzieciństwie, wieku nastoletnim i wczesnej młodości

Tekst ten został przetłumaczony na język polski z oryginalnej wersji w języku (amerykańskim) angielskim tego *Health Link*, który jest częścią *Wytycznych Pediatrycznej Grupy Onkologicznej (Children's Oncology Group - COG) dotyczących długoterminowej obserwacji osób wyleczonych z nowotworu wieku dziecięcego, wieku nastoletniego i wczesnej młodości*, Wersja 5.0, za przyzwoleniem COG. Zarówno COG, jak i jej stowarzyszone organizacje, badacze oraz inne osoby, nie są odpowiedzialne za błędy lub mylne interpretacje w którejkolwiek wersji tłumaczenia. Należy pamiętać, że wszelkie zastrzeżenia zawarte w oryginalnej wersji, są włączone przez odniesienie do wersji przetłumaczonych, o których mowa powyżej. Oryginalna wersja (w języku amerykańskim angielskim) *Wytycznych COG dotyczących długoterminowej obserwacji osób wyleczonych z nowotworu wieku dziecięcego, wieku nastoletniego i wczesnej młodości* i zawartych w niej *Health Links* może być umieszczona na stronie www.survivorshipguidelines.org.